B. A. S. S. R.
Ğilmi Kitapxanaһь
№
Научная Библиотека
БАССР.

باشقرد طویی.

Национальная библиотека
имени Ахмет-Заки Валиди

احمد زکی بن عبدالحنان آلیوف.

БИКТИМЕРОВЪ

ناشرلری: برادران کریمیلر.

مطبعهٔ کریمیه.

قزان.

١٩٠٨

КАЗАНЬ.
Лито-Типографія Торговаго Дома „БРАТЬЯ КАРИМОВЫ"
1908

مقدمه.

هركم ايده : روسيه مسلمانلرى آره‌سنده مدنيت نقطهٔ نظرندن ايڭ كيروده قالغان قوم قازاقلردى. واقعا قزاقلر رسما مسلمان بولسه‌لرده شعائر اسلاميه‌دن اولان مسجد ومدرسه وامام‌لر والحاصل تعليم تعلم‌گه وسيله، هيچ قيبلنمه‌دن بولغاچ اسلام تربيه‌سنده واسلام روحنده بولماولرى بيك عجب توگل.

امامعيشت جهتندن قازاقدن بيك آز غنه آيورماسى بولغان اورنبورغ وباخصوص چيله‌بى وترويسكى تيره‌سنده‌گى «قاره باشقرد» ناميله معروف باشقردلرنڭ حاللرينه كوز صالساق بيگره‌ك ده قزغانچدر. چونكه، بولار مدنى خلق كبى آول، آول بولوب اوتورغانلر حتى ايكيشر اوچه‌ر محله‌لى آوللر هم يخشى غنه مدرسه ومدرسلرده بار. لكن‌نى عجب دركه اسلام تربيه‌سندن بالكل محروم بولوب اصول معيشت عادت وعرفلرى توزغانى مجوسنكى‌در.

بو بى‌چاره‌لرنى يالقاولق، اشسزلك، اوغريلق خيانت، مسكرات، بربربله نزاع، بلا وبولرنڭ نتائج طبيعيه‌سى بولغان فقيرلك تماميله استيلا ايتمش‌در.

وقتيله ايكسز چيكسز جير واورمانلرغه مالك اولديقلرى حالده بوكونده يورت صالورلق حتى ياغارلق آغاچقه آپتريلر

شونلك ایچون یورتلربنی غایت کچکنه اینوب کوبسی بالچقدن‌غنه اشلیلر .

آمبار ، کله‌د ، مونچه‌نلك نی ایکاننی‌ده بلمیلر . بعضیلری یخشی‌غنه آشلق چه‌چسه‌لرده باربولغان آشلقلربنی کوزکونی صوغرب صاتوب بفره‌لر . بازغه چقغان وقتنده همه‌سی فقیر آشارغه نابه آلمی ، شول تیره‌ده بر کسلی جیری بولغان روسلرغه قل بولوب همه کیوملربنی زاکلادغه صالوب بفره‌لر بعض آوللرده (کوبسنده) دوش باشینه آلتمش یتمش دیساتینه جیرلری بولسه‌ده اوزلری هیچ فائده‌لانه بلمیلر ، هربازده تمام اوچسز حق ایله حتی هیچ بر چاچلمگان یاکی چیره‌م (قرطش) جیرلرنی‌ده اوچاسکالاب دیساتینه‌سینی برصوم ایله اورسلرغه صاتالار . صوگره اوراق‌جیتکاچ بتون بالاچاغاسیله شولوق روسلرغه اوراقغه‌چقالار . شول‌وجهیله‌روس‌مهاجرلری باشقردلرنلك جهالتندن‌استفاده قیلوب‌بابیلر صوممالر صالالر .

بر جیر صاتقان آقچه‌لر بر آز کیره‌کلی‌رك اورنلرغه کینسه‌ده بارار ایدی .

یوق ! بعض آوللرده وقتیله مکار صوم آقچه آلسه‌لرده تیگزله‌ب اولاشکاندن صوك اون کون ایچنده تمام توگاللایلر کوب آوللرده مسجدلر ویران یاطا ایچینه کروب نماز اوقورغه‌ده قورقنچ ! شولای بولسه‌ده شول ملك صومدن هیچ یوغی بر اوچ یوزینی مسجد ومدرسه تعمیری کبی ایك

تیوشلی ایشلرگه صرف قیله بله‌یلر اوزلری بلمیلر ایتوچی املر یوق حکمنده!

حاصل بولارنڭ حاللرینه آچنمازلق توکل بولارنڭ حاللرینی بلمك، بولار ایچون ممکن قدر علوم معارف یولینی آچمق وممکن قدر مکتب‌لر آچوب اقتدارلی معلملر چیارمك ملتمز اوستنده بیوك بر بورچدر.

بن اوزم بخش‌غنه بر باشقرد آولنده بر سنه معلم‌لك قیله‌یغمدن آلارنڭ عادت وعرفلرینی، ومعیشت‌لرینڭ نه‌دن عبارت بولدیغنی بیك یخشی اوگره‌ندم بدا٭ علیه غزته‌لر واسطه‌سیله بتون ملتمزه عرض ایتمك استه‌دم‌ایسه‌ده رساله شکلنده نشر ایتونی اوزمچه مناسبره‌ك کوردم.

باشقردنڭ عمرلری بوینچه فقیرلکده یاشاولرینه سببلرنڭ برنچیسنده مطلقاطوری‌لری بولغانغه کوره بن مخصوص اوله‌رق طوی‌لرینی‌غنه بازماقچی بولدم اصول معیشت کبی ایك مهم ماده‌گه دائر بر کتابنی یازو ایچون بیك کوب اقتدار وقوّة کیره‌ك ایدوکینی بیك یخشی آڭلاسامده، اوزینڭ ملتینه هر کم وسعی قدر خدمت ایله مکلف بولدیغندن حقیقة اقتدار صاحبلرینڭ عفوینه اعتماد ایدوب جسارت ایتدم.

اوقوچیلرنڭ عفوینی رجا ایدرم!

احمدکی عبدالحنان اوغلی آلیوف.

باشقرد طوی.

باشقرد طویلری عادتا بایلرنی بانکروت ایتمك اورنـه وفقیر کشی‌لرنی بتون عائله‌سیله آچ وبالانغاچ قالدرمق وهوبتلریندن قلدر بورجقه جومدرمق دیمك‌در.

باشقردلردن بری قزبیررگه تلاسه اوزینك ثمرهٔ حیاتی اولان سوکلی بالاسینك آلداغی کرنارنده قایغوسز راحت عمرایتمه جگن، یعنی کیباوینك اخلاق واستقامتلی وبرعائله‌نی لایقنچه اداره قیلورغه اقتداری بولوینی کوڭلینه‌ده کیترمیچه، قزینی گویا برصاتلق مال کبك ایتوب مطلقا قدا طرفندن ویریله‌چك مهر (قالون) نڭ بیك کوب، وطوی‌نڭ بیك زور بولوینه‌غنه اعتبار ایته‌در.

حتی بعضیلری اوزینك ذکاوت واجتهـادی ایـله اوقو یازودن خبردار اولوب گوزل اسم چغارغان قزلرینه، علوم معارفـدن الوشلی انسانیت وحسن اخـلاق صاحبی بولغـان شاگردلر طرفندن کیلگان جاوچیلرنی‌ده، مجرد صوراغـان

مالللرینی بیره آلماو باخسود ایچکی مجلسینه رضا اولماوندن کیری چیبه‌ره‌لر ، صکره مجرد سفاهت وایسرتکچ ئچ‌ونی اوزینه مسلك اینکان برکشی‌گه بیروب بی‌چاره باللاربنسك عمرلك سعادتینی محوایته‌لر ، مظلومه قزلر بالغه بولغاندن بیرلی هردقیقه‌ده اویلاب وکرتوب کیلگان سعادت‌وشادلقلری ایرلربنك سفاهت وظلملربنه قربان اولوب آتا آنالربنك جهالتی سایه‌سنده حیاتندن کوتکان لذتلرندن بتونله‌ی محروم قالالر.

بوندن باشقه باشقردلرده اویله‌نو ایچون بیك کوب راضوط ومال کیره‌ك بولغانغه کوره کوب فقیرلر بتون عمرلربنی بیکارلق (بالـگزلق) ایله اوتکاره‌لر.

اگر برکشی اویله‌نمك بولسه اوزینك بارلی یوقلی مالی طوی راضوطینه جینواحتمالی بولغانغه اوّل برایکی یل خدمت ایدوب برآز آقچه‌جیه لکن نی‌فائده که بوجیغان آقچه‌لرده طوی قوناقلربنی صیلاوده تمام‌بولا شولای ایتوب کوچکه‌اویله‌نو سعادتینه ایرشسه‌ده بی‌چاره بارمالی بتکانلکدن ینه‌ده بایغه کرورگه مجبوربولا گرچه اویله‌نودن مقصود ، بتون قایغو وشادلقلرنی بولشردای بررفیقهٔ حیات‌ایله عمر کیچرمك ، وبرعائله تشکیل ایدوب آنلرنك سعادتینه خدمت اینمك بولسه‌ده ؛ بوبی چاره‌لر کون‌کیچرورلك نفقه اوغورنك بربربله بردفعه کورشه آلمای عمرلربنی تیلمروب اوتکاره‌لر.

باشقردلرنك هربرطوبینك سوبحون ، قالون ، طوی‌اسملرنك

اوچ وقتلی، اوچ تورلی مجلسلری بولا سویسون (قزکیلشو)
کوبره قش کوننده بولوب بگت طرفندن ۲۵-۳۰ لب کشی
قوناققه کیله‌لر؛ توب قودا بیك کوب بیرنه وبوله‌کلر کیتره؛
قوناقلر اوّل توب خواجه‌ده حرمتلنگاندن صوڭ قوناق قارارغه -
دیب حاضرله‌نوب قویلغان آول قارتلری قودالرنی بولوب
هربری بیك اولوغلاب اوز یورتلرینه کیتره‌لر؛ ایکنچی کونده
تورکوم، تورکوم بولوب چیرانلاب هرازی‌گه قوناق‌غه یوری
باشلیلار، بایراقلری بره‌ر بلقی اورته وقیبرلری‌ده بره‌ر صارق
صویوب قودالرنی حرمتلیلر. گرچه آشاریمسه بولمه‌سه‌ده
قودالر حرمتینه همه‌سینی تابارغه وبربرندن هیچ قالشمارغه
طرشه‌لر؛ قوناق قارارغه دیب حاضرله‌نوب قویلغان قارتلر
بیللرینی بیله‌ب بیك یخشی کینوب قرنداشلر آرتندن
برده قالمایینچه؛ حرمتلرینه طیار بولوب بیك اخلاص ایله
حرمتلیلر. مجلسنی ایکی‌گه بولوب برینی ملالر مجلسی ایکنچیسنی
ایچکی مجلسی دیب سویله‌شه‌لر. ملالر مجلسنده ایچمی تورغان
بعض قارت مریدلرگنه بولدیغندن کشی بیك کوب بولمی
شونکا کوره بیك ابرکنلاب کنه سیمزابت آشاب، صڭره بیك
قاتی چای ایچوب کیکره کیکره تورلی سوزلاردن سویله‌شوب
مجلسنی بیك کیف اوزدره‌لر. صڭره چیرانی ایله ایکنچی
داوچنچی اویلرگه حاصل کیچکه‌قدر براونلاب یورتقه فاتحه
بیره‌لر .. ایچکی مجلسی هرکمگه اذن عام بولغانغه بعض وقت
ایللی آلتمش کشی‌دن عبارت بولا. بربورطده بیك اوزاقلاب

ایچکاندن صوڭ جیولوب اورامغه چغوب جرلاب یوریلر، بولار دخی حضرتلر کبك بر اویدن ایکنچی اویگه چیراتلاب یوریلر . حاصل شولای بش آلتی کوندن عبارت بولغان بتون طوینی کون تون ایسرکلك ایله اوتکاره‌لر شول آراده کیسه‌ك بر آور وغه مبتلا بولوچیلرده یوق تر گل (١) باشقردلرده آچی بال ایچو گوبه مباح صانالغدن خاتون قز وصبی‌لر بنه قدر بر گه ئچه‌لر ؛ اون اون ایکی یاشلرنده‌گی بالالر آتا آنالری قارشوسنده جرلاب قوناقلرنی کیفلندره‌لر ؛ باشقردلرنڭ یورطلاری عمومیتله توفراقدن بولوب آغاج یورط بایلرنده‌غنه بولا، معتبر روك بایلرنڭ ایکی بولمه‌لی آلتی پوچماقلی بولوب آولده اوج وبا دورت گنه طوغری کیلوب ملالر بر ئچ‌چیلر ایکنچی بولمه‌ده اوطرالر .

بر وقت مین اوزمده شونده‌ی بر مجلسده بولدم بو آولده بربای کشی‌نڭ طوبی بولوب قزنی آلتمش چاقرم برآقلغنده

---

(١) بزنڭ آولنڭ برمعتبر باینڭ طوینده‌ده قدالارنڭ برسی کون بویی ایسه‌نورغاچ عجب بر آوروغه مبتلا بولغان ایدی. بزنی شونداق اوشکرر گه چاقردیلر بز حضرتلر بله‌ن بیدی کشی اوشکرورگه باردق بووقتده بیچاره قودا بتون تنی ایله قاتقان هیچ کمی قانومای ، در در قالتری ایدی بزجیدی اذان بله‌ن بیلك قبقروب اوشکرمه‌کده اقه‌دن وقت بولغاندر بر ده اثر ایتمدی بیچاره شول حالنز کوینچه قایتوب کیتدی : صکره ایشتدك که شول آورودن وفاتده بولغان، طویده بونده‌ی آوروچیلر هروقت بولغالی ایکان ، اگر بر طویده آوروچی برده بولمسه باشقردلر بوطوی کیلشدی آورو نیتو بولمادی دیب تفأل ایته‌لر (جوریلر) .

بر آول امامینڭ مخدومینه وبرمش ایدی . بومجلسده یغمش یاشلرنده آق صاقاللی قارت حضرت (باشر، قدا) دن باشقه محله اماملریده بار ایدی ؛ ایکنچی بولمه‌دن یمسز ایسرك تاوشلری ایشتله باشلاغاچ خواجه ، حضرتلرگه قاراب ایچکی مجلسی ایله بر وقتده چاقرو‌ی حقنده معذور ایتدیکنی سوبله‌یه‌رك عفو اوتندی حضرتلر بر آوزدن « هیچ زیان یوق ! طوی هر کمنڭ عمرنده برگده مرتبه کیله ! ایده قوانصونلر ، بالاچاغانی خفالانوب اوستروب ، وقت‌رگنه‌ده قوانچینی کورمه‌گاچ نیگه بارای . » دیب تورلی مزاح سوزلر ایله خوجه‌نڭ کیفنی کیتورردیلر . اما بن بو حضرتلرنڭ حرامنی حلال ، حلالنی حرام کورستوب احکام شریعت ایله اوینااب اوطرولرینه ، وبو بی‌چاره نادان خلقنڭ دنیا وآخرت سعادتندن محروم قویغان بو عادت وحشیه‌لرینی هنوز دوام ایتدروگه ترغیب ایتولرینه زیاده تعجب ایتدم .

وبونلرك بو حاللرینی واوسه‌چك بالالرینی اوبلاب قوانین اسلامیه‌نڭ هیچ برنسن خبری اولمیان بو بی‌چاره‌لر ، دوچار اولدیقلری سفالت ورذالتلرندن نه وقت ونه طریق ایله قوتولاچق ، وبونلری کم قوتقاره‌چق ؛ دین اوره‌توچی اماملرمز وعظ ونصیحت بر بنه چیرکانه ایدچه بو سوزلرنی سویله‌ب اوتورغاچ ، بولار حقایق اسلامیه‌دن قاچان خبردار اولورلرده اطرافلرنی احاطه ایتمش ظلمت وجهالت چوقورلرندن نه وقت قوتولرلر دیه باشمدن اوزون بر فکر کیچردم ؛ صکره سوزگه

Национальная библиотека
имени Ахмет-Заки Валиди

باشلاب « ای حضرتلر! بونی چاره‌لر حواملرندن دین اسلامه
قطعیا نهی ایدلمش بو حرام مجلسلری عادت حکمنه کیتیرمشلر
ایکن؛ سز یینه شریعتمزده موجود عرق و عادتلرك حرام،
ودنی، آمرت رذالت، حوارثقده سبب ایدوکینی آکلاتمق
یرینه آنلری تشویق ایدیورسکز. حالبوکه باره باره مباح
صادلرب شوشی ایچمبکسز حال حکمده قالویسی بر دفعه
اولمدن کوکلکره نه ایچون ینتریورسکز؟ آداشقان مافه باردم
ایتملك و ممکن قدر صراط مستقیمه دعوت ایتملك وظیفه‌مقدسه‌-
گزایکن باردم برینه دها زیاده آز عورفه دادا سوق ایدیوب
مولامزه رشوت سه ده جواب ویرییورز دیدم.
بو سوزلر طبعی حضرتلرنك کوکلینه بك خوش کلمدی.
درحال محاصره طریقیله تورلی دلیل و سؤاللر کیتیرمکه باشلادیلر
وهمردن باشقه مسکراتك دکمینی بورلنجه سویله‌ب « الخمر
من هاتین الشجرتین » حدیث شریفینی اوج دورت مرتبه
تکرار ایلدیلر آنلرك حدتیه قارشو بن نه قدر ملایمت
ایله بونلرای عرق و عادتلرك حرام و بیث ضرری اولدیغنی
اثبات ایدرکه طرشدیسه فائده ویره دی مجلس لر وسرر
مجادله ایله اوزوب کیتدی ...
شولای هربر سورتی رهنلاب چقعدن صوك آلسجی کونن
حرمتلو قدالری اوراتدیلر. آونده بر کشی ده طوی بولسه
فاتشه‌ی قسوی عددنا بر کیمجیلك اولدیغدن احمدشاه
آغایك طوییه حوف بری اولمس قل ..... آغایلر آقتق

مالدرینی صاتوب بولسه‌ده تشورغه یعنی اوچ دورت قداتی
دورت بش کون صیلارغه مجبوردر .

بناءً علیه بر قیش‌ده اوچ دورت مرتبه طوی بولسه کیلگان
قداتلر گویا بتون آولنی بولب روب بیتکوب فقیر بالالری
آچ و بلا علاج قالدیروب یتیم ویتیمه‌لرنڭ آغزنی ورقلرینی
حوال قورصاقلرینه تونتوروب کیته‌لر .

حالبوکه باشقردلر اوز بالالرینی تربیه قیلورغه آلارنی
کیندروگه هیچ اوننیسیت کاغد وکتاب کبی نرسه‌لر
آلوب بیرورگه افراط درجه‌ده صاراناللر . ایلك باشلرینی
بالالرینی صودن صاقلاتورلق قدر کیم داصابلر . کوریبڭ
اوسته کیدورگا کایاکی دبونی ، آوللڭ برا وچدن ایکنچی اوچینه
(هکمکه) چردکرمك ایه گینه بوکرب کیله‌درلی . بالالرنڭ بارنی
ماعکه‌الر بتلرینه بلی کرمی بوتلری چیقمی دردر حالنده
ایدیلر . بناءً علیه بر اصلا صفتغه دوام ایتمه‌لر اون بش
کون اوروب یاده‌بر ایتدی .

قداتلر کیتکوب آرادن بر اکی ساعت اوتکاچ اورامده تورکم
تورکم خاتون قزلرنڭ برطرفغه بارغانینی کوروب ، طایی
بی حاللر بولماغاندر دیب باروغه‌ممده قاراسام هر بریسی خاتون
قز ویگیتلر برکه‌حکمه‌گنه یورطده اینك آیلده بولالر .
کورشه‌لر اویناب ایدی . بوکا عجب توزعنده کوردم که
بر اوسلاب صندوق بر خاتونی قمرده‌ب آتبار اوسدن
اوستراب آیوب چغه‌بر وتورلی توری بافعه تزنقابلر

ایدی . اول آرده قزلر ویگتلر بیرگه بولغانوب آرالاریده
بیر شمانه (های هوی) اوینی چیقرغان وکولگان تاوشلر
آراسیده غایت قورقنچلی بقیروب تچقیروب یلاغان بیرتاوش
بتون آوسنی باغراته ایدی آخرده کی داره‌لی آبیق آتلرنی
بورغان بیر جاینه صلقیلرده جنازه آلدینه هم آرقیده
ترغان بیت اوردن ایکی بولک بیرسنی یگتلر وهنوزلر
اورامده آیوب جورغه آلغه تاب ایکنچیسنی قریب بیرسکه
آرتقه تاما بارغنچه باشلادیلر . بیر مدت ایکی دوتوده هم وی
اواوب سما بیرده‌قیمالدلمادی آخرنمده یگت وهنوزلر غلبه
بولوب اورام بویچه آیوب کیتدیلر . وقزلی شول روشچه
اوز بورتلریغه ایلتوب دوندیلر .

بوحوالی کوروب آرتق عجبکه قیلدم . بو توحلی جنازغه
صالوب ایتدیکلری دیر کم ولی اینچون ویله قیلدیقلرینی
بیر آدن قارتمدن صوراشرغه باشلادم .

قارت - اول خاتون دیدیکك (.....) آغاینك جسرگمه
بیرنیکگان قزیدر . بزلک عادت شولدی . قزلر اوریغی کیاوگه
بیرلگنلیگی ایشتوابله اوز بورتلریدن نامعلوم بیربورطقه قچدر .
طوی اوتکنچی هیچ کمگه کورنمی ، طوی‌نك هرگعی لوازمیده
قزنی ازی وتیکشره بشلیلر کرب ارلب یاقادمن صرلك
خاتون ویگتلر قزنی کوچلب اوز بورتلریغه ایلنه‌لرده
مکفنیمه قلالردن قاعان صی‌ایله صبلاشه‌در اما چیندهی
بیرمسکه طرشقانلری یوق قزلردر تلده بوقزنی تیرتادیلر

بعض وقت ایکیشر اوچر کون ازنیلر» دیدی . شول روشچه
(سویسون) مجلسی تمام بوله سویسون قوناقلری کیتوب برەر آی
اوتکاچ یگت طرفیدن (مصرفسن) چاقرو کیلەدی آنا دمی
سرلك آولدن یکرمی بیش‌لەب کشی خاتونلری ایله قاچون عە
کیلەبلر والوبلاده سویسون دەگی کبك ملالر وایچکی مجلسی شاملر
ایله ایکی گه بولمه در سویسون‌دن آیورماسی مفصول‌عنه: قیلون عه
ه تولر بله باروب مرگه ایچەلر . برنك قدا مصرفنك قالوسنی
آلنمش بوطلەب دان بنلەی دسب بیث مقتاب سربلەدیلر .

بو مجلسلر اسکی‌ده نکاحقه قدر بولالر . نکاحقه ایسه قز
آتاسی اوزی تلەگن وقتده یا کیدان چقەدر . بولارده
یگت طرفندن بیرله تورغان مانوبق مهبرارب‌ده ده ۷-۸ داش
حیوان ، اقل بورصوم آقچه و برچه قات کیومدن عبارت بولوب
همه‌سی نکاحقه قدر بیرلوب بتکان بولا اگر نکاحقه قدر
بوماللری بیروب بتره آلماسه قرآدسی نکاحقه چاقرمی –
ترتمی . تورە بنا‌ٴعلیه مقبرلر طرفیده بیث کوب راضیوطلر
توتقاندن صوڭ مهرینی بیره آلمەی برەر یل نکاح اوقنه آلمای
تورە ، بالغه مهمکه گه کروگه مجبور بولا یراشلەگان آقچه‌سنی‌ده
قایین آتاسینه بیره بارا هنوز یکره آلمەی !

حتی بعض وقت مهر تولەنوب بتمەده قین آتا عیبم مالم
یوق دیب هنوز کیودن نکاح مجلسی راضوطیمه دیب بر آز
اوسنه‌رگه تکلیف قیله کیاودلك مای بولمی عاجز بولا آخرده
دعوالشرغه . صودلاشرغه باشلیلار .

امّا باشقردلر نکاح مجلسینی آرتیق زور باصامیلر نکاح
اوقیلاچق کونده اوّل بگت‌نینگ وکیلی ، صونگره آقشام وقتلرنده
کیباو کیله ؛ کیباو آط منوب کیلوب اوّل آونینگ سرچیتینه
کیلوب توقطاغانده هنگابیلر قارشی آلوب قزنینگ کورشیسنده
بر بورطقه توشره‌سو نکاح تمام بولغانچه در کشی‌گه ده کورسمایینچه
توره ؛ نکاحدن صونگ زفاف اولاچق جیرگه ایلتوب چابالر .

نکاح مجلسی بولارده کوندز بولمی ، هر وقت آقشام وقتنده
بولوب محله اماملری موذن وبریبچه آوز قاریلری بولا ؛
حضرت نکاحنی اوقغاندن صونگ آلدینه برتاباق صوکیترلوب
قوبه‌لر بوشیکر صالوب بولغاننی تمامی صوبولا اوزاری‌ده
شربت‌دیب آتیلر حضرت بوصوبی بیت اوراملاب اوشکره‌ده
مجلسنینگ اورته‌سینه قویوب بیك اورون بردعا قیله‌لر ؛ صونگره
خواجه کیتروب تباقنی ینه حضرتگه صوره ، حضرت صوبدن
بر آز تناول قیله‌ده قولی‌نعوب برآز بولرینه سوزته ، صونگره
باشقه‌عی کشیگه بیره اول ده شول روشچه بر آز ایچوب
سوزتنه‌ده ینه‌ب شقه کشیگه بیره شول روشچه همه‌سی ایچوب
بر آز سوزتنگاندن صونگ ینه اوزون بر دعا قیله‌لر آندن صونگ
آش ب ایچوب مجلسنی تماملیلر .

قزدن رضالق صوراو بارمو یوقمو آنی بلمیم مگر بو وقتده
قزبورتلدن قاچقان بولا بوکون (سوییسون) وقتنده‌عی کیبك آول
آره‌سلاغنه توروی بلکه دایمی باش قزلردن برایکی بولنداش
ایه‌رتوب باصوعه اورمانغه کیته آرتندن هنگابیلر ویاشرن

بلالار ازلی چعلار گویا برکیک قرعن کبلک تون اورتاسنده
بتون آول شاولی تویلر ریچه ازلبلر عوز بولالر تنابعالر
کوب اوله گانهن صوك تاموب قوا باشلیدر . لیکن قومار کوحیله
بوکره هنوز تونده رمی آمرینده آیباتوب توته ارده اوستری
باشلیلر قز لی قمر بارماده طرشه ده احتیاریمه قویمابیچن
اوسترات آلوب فاطارده شول ره وشچه کیاو بادیمه تره یر
بی حاره کوتوب آبنراب منکان کیباو سادلاند و همگایلرنیك
بوخلمه لار بنه مکافات ئه گی شربت نی قادت ایله باهود آوزعه
آلوب اوستلریمه سپمه و برآرته نوده قیلدر ، صکره بیری
هیلوب برگه بیلك حضور دای ایچه لرده حنگابلر دعقیلوب
بوله کلار آلوب چعوب کیمه لر کیاو ایله بر بعر قالوب
شربتدن بر آر تماوب قبلالر واسعی ایله بتدن اعضاریمی
هوب تمام اینه لرده برگه دارشدیر . ایسته رقیق ! ... رقیقدن
برنیچه آیلار اوتکاچ طوی (در توچرو) بولا .
طوی مجلسی تورگلشی بر آول عععمه ، حمی بتون تبره
یاقداعی آوللردن کم کیلسه وقتیده بی مدر نیلسه لرده رخصت
وادن عامدر ؛ طوی بولاسی آودن طوی نیك الکنگی کوسنده
تیره یاق مداعی آوللرعسه فودق چقرورعمه تارالاسر هر بر
آورعه بکرمی اوتورلاب کشی بارلارده مسجدکه یاقین بر حیبرگه
باروب آتلرینی تدعارلار . بو مدون آورعامیمی مدری عمه
چاقرورعه کیلولریندا اشارت بولا صکره آورعاقی بولارنی
کورگچه آقچه حبوب برصرق صوبوب تشاملر اگر

آول ایکی محله‌لی بولسه منك برصارقنی آشاب بتره‌لرده ایکنچی محله‌گه باره‌لر اوزلری آخشام وقتلرنده‌غنه کیلمه‌کلرنده‌ن ایکی صارقنی صویوب پشروب آشاغانچی بارطی تون جیته شوشی کوننی قدالرده کیلوب جیته ، کوچنه‌ده چکه آلوب کیلگان طوی بیه مخصوص برباغانه‌غه بیله‌نگان بولا - آولده معتبررك قارتلردن براونلاب کشی طوی بیه‌نی قارارغه کیله‌لر هم‌قدالر برلن بیلك یخشی کورشکانده‌ن صوك جیولوب چغوب باغانه‌غه بیله‌نگان طوی بیه‌نی بیلك دقت ابله قاربلر . اگر طوی بیه قارتلر کوکلینه اوخشاسه بیلك یخشی اما اوخشاماسه برصارق یاخود دها برآط اوسنه‌رگه تکلیف قیلالر وشونلق ایچون ایکیشر اوچر ساعت نزاعلاشالر . حتی صبر کیرك بولسه‌ده طوی بیه قارتلرغه اوخشاماسه قدالرده اوسنامسه جیگوب کیلگان آطینی صویوب آشاو عادتلربده بارایدیکینی سوبلیلرایدی .

— ایکنچی کون هر آولده‌ن طویغه جیرلا باشلیلر . طوی مجلسی جای کونلرنده صحراده قش کونلرنده آول آراسنده اورامده یاخود موجه‌نك اینك آلدنده بولادر ، طبیعی بش آلتی آولده‌ن جیولغان خلق باشقردلرنك توپراقده‌ن یاصالغان کچکنه بورطلربنده صیوپ بتو ممکن توگل شونلق ایچون کون نی قدر صوق بولسه‌ده اینك آلدنده قار اوستنده اوتروب آشیلر . هر نی قدر زور وبعض ایکی آط بولسه‌ده اول توسلی ایشلی خلقغه تویغانچی آشارلق بولمی فقط کشی

صابون اوج دورتدن آرى قابالميلر شونده آياق اوستوندن بورگانلرگه صوغندرام دبب توگوب چاچوب بتره‌لر. باشقردلر ایت‌نی اوّل واقعده اینوب تورای‌لرده شولپه صالوب بولغانده‌لر شول شولپالی ایت‌نی قاشقسز قول تقوبقده آشیلر یارماقلردن تامغان مای تامچیسلری بتون کیوم واسکاترلرنی بویساب کورنمز ایته‌لر.

آرادن برسی قاشق ایله آشاماقچی بولوب قاشق صوراسه، حضرتلر چه! «قول بله‌ن آشاو رسول‌الله سنتی» دیلر!

شول روشچه ایت‌نی چاپکالاب اسراف ایتوب بترگاندن صولک اورتاغه بر میدان قوروب قالغان سوباکلرگه بگت‌لرنی کوره‌شتره‌لر، کوبره‌ك جقوب بهادراسمی آلغانلریغه، یشره‌اینچه تلم تلم‌گه بولوب حاضرلب قویغان قابورغه سوباکلرینی بیره‌لر، اول قابورغه‌لرنی باش قدالرغه هم حضرتلرگه تقدیم ایته‌لرده بکرمی اوتوز تین آنچه آلالر. بو قابورغه‌لرده بتکاچ مجلس تارالوب میدان‌غه نهایت بیرله.

ایکنچی کونده زوراق قدالر برهم برهم کیتوب بتکاندن صولك کیباوده اوزینه تیگان مالل‌رنی اییه‌رتوب براوزیگنه اوتوروب قایتوب کینه قزنی شول‌کونده آتالری یاکه آغالری ایلتمکچی بولوب قالالر، هم ایکنه‌سی وقتلرنده قزنی ایلترگه (کوچررگه) حاضرلنه باشلیلر. بووقتده بتون آول‌قزلری برسیغه قالمه‌سای جیولالرده کینه‌سی قز ایله قوچاقلاشوب جلاشوب کورشه‌لر صکره ایکی یاغندن ایکی قز قوچاقلاب

قالغانلرمده آرتدن اياروب كورشه بوربلار بتون آولده
بر بورتني قالدرمابنچه ئيله‌تموب چيغالر اوراملرده هم ايشك
آللرنده اوچراغان كشيلرده (تله‌سه‌ايز تله‌سه‌خاتون بولسون)
شولايوق قوچاقلاشوب كورشرگه عادتا مجبوردر حتى يغلاى
آلماسه كوزلرينه توكركروك سورتوب بولسه‌ده قزارتـه‌لر
اورامده بارغان وقتلرنده بی چاره قز تجقروب تجقروب جلاغان
وقتلده باشقه‌لری‌ده گاه كرله وگاه جلی‌لر وتورلی
موكلی داوشلر ايله تاقماقلر ئيته‌لر بوروقده گويه بيك زور
بر واقعه بولغان كبك بتون خلق بوغاری اورنلرغه منوب بولرنی
سير وتماشا قيله‌لر ، واقعا بولرنك جلی جلی بيك اسبای
تاوش ايله ايتكان تاقماقلری اولدقچه اثرلی بولا . آرتده‌غی
قزلرنك ايكمی بيك كوب سولگی (دستمال) لر كوترگان
بولا كرگان بربورتلرينه يادكار ايچون شول سولگی‌لردن
بره‌ر دانه قويوب چيغالر آنك اوستينه‌ده قز اوز قولی ايله
تيكه‌گنه جيه‌دن برآز ياو ايشوب ماتچه‌غه بيله‌به چيغا (۱)
يورط خوجه‌سيده بونك مقابلينه قزغه تنكه ياصه (تيشوب
ياولغينه تاغوب چغاره) بتون آولنی ايله‌نوب چقاندن تنكه

---

(۱) شونك ايچون ئيلدی‌بولسه‌ده بر باشقرد يورطينه باروب كردك ايسه
ماتچه‌ده بر نيچه تورلی توسده صالنوب تورغان جيلر كوره‌سك . بعضسی
آق ، بعضسی قره ياشل ، قزل ، صاری توسده اولان بو جيلر هر بری
بر كيتكان قزنی ايسكه توشروب توره‌لر .

ایله قابلانغان بولا. شول روشچه بندون خلق ایله کورشوب
چقغاندن صوڭ اوز یورطلرینه اوچ دفعا ایلندروه‌لر اوچنچی
دفعه‌سنده قزنڭ اوستن برنرسه ایله قاپلیلر . بو وقتده قز
شول قدر آچی تاوش ایله باقره که گویه آصلورغه محکوم اولوب آستانغه
کیتره‌لر دیب اویلارسڭ. صوڭره‌بی چاره‌نی ایشك آلدنه جیگلوب
قویولغان چانه‌لرنڭ برسینه کوته‌روب صالالر. لکن قز اوچ
مرتبه‌گه قدر سیکروب توشه اوچنچی مرتبه سنده اختیارینه قویمایچه
تیزره‌ك آتغه صوغوب قیملنابلرده آقرونغنه اورام بویبچه
آلوب کیته‌لر آرتلرندن قزلر بیك موڭلی طاوشلر ایله
جرلاب آولنی چقغانچه اوزاته‌لار ـ آولنی چغوب بر آز
بارغاندن صوڭ توقتاب ینه کورشرگه جبلاشرغه باشلیلرکه
گویا بتون آولده قیامت ! شول وجهیله آیورلشقاندن صوڭ
قزاوزینڭ آناسی ایله اوتورغان و آرتلرندن برنیچه قدالار
ایه‌رگانلری حالده آقرون آقرون کوزدن جوغالالار.

Национальная библиотека
имени Ахмет-Заки Валиди
S. S. S. R.
Научная библиотека
Б.А.С.С.Р.